

*Маєрчук Наталія Вікторівна,
студентка I-го курсу магістратури,
спеціальності «Дошкільна освіта»*

*Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Шулигіна Раїса Андріївна*

«Аналіз проблеми розвитку соціальних контактів дітей різновікової дошкільної групи»

Науково доведено, що людина – істота соціальна. Соціальні контакти – це найпростіша форма зв'язку між людьми, початковий етап якого має мету привернути увагу. Він може перерости у подальшу взаємодію, спілкування, але може й не мати продовження. Проблема розвитку соціальних контактів дітей у даний час набуває особливої актуальності, оскільки соціальні контакти необхідні дитині для повноцінного розвитку і формування особистості, а також адаптації в соціумі.

Питанням розвитку соціальних контактів дітей дошкільного віку на різних рівнях взаємодії присвячені доробки науковців минулого і сучасності, зокрема: Л. Виготського, А. Гогоберидзе, А. Запорожця, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна, Д. Фельдштейна та ін., в дослідженнях яких висвітлюються не тільки проблеми соціалізації, а й прищеплення дітям культурних норм і правил поведінки в соціумі.

Проблема розвитку соціальних контактів, як процес залучення дитини до духовного і матеріального досвіду, усвідомлення ними свого «Я» і розвиток здатності адекватно оцінювати себе, має тривалу історію. Так, Л. Виготський розглядав процес соціального розвитку, а звідси – розвиток соціальних контактів, як залучення дітей до багатства і різноманітності навколишнього світу і його проявів, як результат «вростання» дитини в культуру. Такий підхід, підтримують Л. Божович і А. Мудрик, які розуміють соціальний розвиток, як оволодіння способами взаємодії з людьми, формування і корекція установок в цій сфері. Соціальний розвиток, з цієї точки зору, як й інші види, грає додаткову роль у розвитку в цілому, який теж здійснюється під впливом внутрішніх джерел і зовнішніх чинників соціалізації [1].

Л. Мардахаєв переконаний, що соціальний розвиток людини має безперервний, але нерівномірний характер. Безперервність його полягає в постійній потребі соціальної зміни, збереження, втрати соціального досвіду, як природного соціального зростання людини. Д. Фельдштейн висловив думку про поетапний соціальний особистісний розвиток особистості та розвиток її соціальних контактів, що характеризується особливостями саморозвитку, самовизначення, механізмами індивідуалізації та соціалізації. А. Гогоберидзе в своїх працях конкретизує перелік універсальних людських здібностей, становлення яких здійснюється у процесі соціального розвитку: це креативність, ініціативність, довільність, самостійність, відповідальність, безпека, свобода поведінки, самосвідомість особистості, здатність до самооцінки. На його думку, процес соціального розвитку розглядається як складне явище, що включає освоєння особистістю різноманіття соціального світу і взаємин оточуючих, прояв індивідом активності в різній діяльності.

Процес соціального розвитку дошкільників, на думку В. Кудрявцева, передбачає становлення у дитини особистого ставлення, перетворення і трансформації культурних цінностей у власні міжособистісні відносини. Успішність соціального розвитку, на її думку, обумовлюється творчою соціалізацією і індивідуалізацією особистості [3, с. 17-33].

Соціальний розвиток, згідно з концепцією Л. Виготського, включає послідовні стадії: стадію примітивних культурних форм поведінки, стадію накопичення дитиною досвіду засобів культурного поведінки; стадію використання дитиною зовнішніх знаків для здійснення операцій; стадію становлення зовнішнього акту-переходу його у внутрішню опосередкованість.

У роботах педагогів-дослідників феномен розвитку соціальних контактів (взаємодії) розглядається як складний процес, що складається із безлічі компонентів – дидактичних, виховних і соціально-педагогічних взаємодій (В. Загв'язинський, Л. Левшин, Х. Лійметс та ін.); процес, який відбувається між вихователем і вихованцем і спрямований на розвиток особистості дитини (Б. Бім-Бад); як взаємодія суб'єктів освітнього процесу та явище та таке, що розвивається (Т. Акбашев, Н. Радіонова).

У сучасній педагогічній науці розвиток соціальних контактів (взаємодії) дитини з іншими дітьми є особливим типом зв'язку, відносинами, які передбачають взаємні дії, взаємні впливи та зміни суб'єктів педагогічної діяльності. Серед цих взаємодій особливе місце належить спілкуванню (специфічна форма суб'єкт-суб'єктної взаємодії) і спільної діяльності. Між ними існують певні зв'язки: спілкування є і атрибутом спільної діяльності і самостійною цінністю. Таку думку підтримує видатний психолог В. Давидов, який справедливо зазначав, що спілкування є головною умовою розвитку дитини, найважливішим фактором формування її особистості [2, с. 120]. У дошкільників спостерігається яскраво виражена потреба у спілкуванні з однолітками, вихователями та батьками.

Важливість постійного спілкування дітей різновікової дошкільної групи впливає на розвиток особистості, що знайшло підтвердження у працях А. Макаренка, В. Сухомлинського, С. Шацького, а також багатьох сучасних педагогів і психологів І. Кона, Т. Коннікової, Л. Новікової та ін. Розвиток соціальних контактів дошкільників у закладах дошкільної освіти формує досвід різноманітних відносин, сприяє розвитку найважливіших моральних якостей, освоєння культурних цінностей тощо. Там, де має місце взаємодія між молодшими і старшими, відносини між окремими членами колективу можуть носити як позитивний, так і негативний характер. Особливо педагоги-практики акцентують увагу на необхідності знання природи і суті колективних відносин дітей, знання особливостей їх прояву в різних за характером, віком, родом діяльності й згуртованості в колективах для ефективного керівництва процесом колективних відносин і контактів.

Таким чином, науковці відзначають велику роль соціальних контактів, колективних відносин у формуванні особистості дитини та вказують на різноманітність дитячих об'єднань за своїм характером, виховними функціями і можливостями. Соціальні контакти є найпростішою формою зв'язку між людьми, початковим етапом соціальної і педагогічної взаємодії, застосування якої відбувається у разі бажання індивіда привернути до себе увагу іншого індивіда (дитини, дорослого), зокрема й у різновіковій дошкільній групі, які необхідні дитині для повноцінного різнобічного розвитку та формування особистості.

Список використаної літератури:

1. Божович Л. І. Особистість і її формування в дитячому віці [Текст]. Санкт-Петербург: Пітер, 2012. 400 с.
2. Давидчук Е. Г. Организация деятельности детей в разновозрастной группе. Санкт-Петербург: ФЕНИКС, 2002. 198 с.
3. Кудрявцев В. Т. Культурно-історичний статус дитинства: ескіз нового розуміння [Текст]. *Психологічний журнал*. 1998. Т. 19. № 3(59). С. 17-33.